

İlgili Kanun / Madde
4857 S. İşK/8

T.C
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2025/5559

Karar No. 2025/7557

Tarihi: 08.10.2025

●İŞ SÖZLEŞMESİ
●İŞ SÖZLEŞMESİ İLE HASILAT KİRASİ AYRIMI
●ESNAF VE SANATKAR STATÜSÜNÜN
BELİRLENMESİNDE ÖLÇÜTLER
●İŞİNDE BEDENİ GÜCÜ İLE ÇALIŞMAKTA
OLAN ESNAF DÂHİL OLMAK ÜZERE TOPLAM
ÇALIŞAN SAYISININ ÜÇÜ AŞMASI
DURUMUNDA İŞYERİ, 4857 SAYILI KANUN'A
TÂBİ OLACAĞI

ÖZETİ: İş sözleşmesinin, "iş görme", "ücret" ve "bağımlılık" unsurlarından oluştuğu açıktır.

Kira sözleşmesi bir malın kullanımının devredildiği sözleşme türü olup 6098 sayılı Kanun'un 229. maddesinde "Kira sözleşmesi, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşmedir." şeklinde tanımlanmıştır.

Taraflar arasında iş sözleşmesi bulunup bulunmadığının tespitinde görünürdeki işlemler değil, fiilî durum önemli olup fiilî (gerçek) durum tespit edilerek sonuca gidilmesi gerekir. Taraflar arasında ürün (hasılat) kirasının varlığı bakımından, kira sözleşmesinin sözlü hatta zımni olarak yapılmasının dahi mümkün olması karşısında mutlaka yazılı kira sözleşmesi yapılması da şart değildir. Aksine yazılı bir kira sözleşmesi sunulmuş olsa bile, taraflar arasında iş görme, ücret ve bağımlılık unsurlarını içeren bir iş

sözleşmesinin varlığının tespiti hâlinde gerçek fiilî durumun iş sözleşmesi olduğunun kabulü gerekecektir.

Kira sözleşmesi yapılmış olsa da işletme ruhsatı devredilmediği sürece, trafik cezalarının ve hasarın davalı adına işlenmesi doğaldır. Taraflar arasında hasılat kirasına yönelik bir anlaşma olsa dahi, gerçek fiilî durum hasılat kirasıyken, araç sahibinin işletme ruhsatını devretmemesi uygulamada mümkündür. Sırf işletme ruhsatının devredilmemiş olması, o ilişkiyi hasılat kirası olmaktan çıkarmayacağı gibi bu ve benzeri durumlarda trafik cezalarının kimin adına kesildiği de taraflar arasındaki ilişkinin hukuki niteliğini etkileyebilecek esaslı unsurlardan değildir. Bu tür özellikler, ancak yardımcı ve destekleyici ölçüt olarak kullanılabilir (Gaye Baycık, "İş İlişkisinin Kurulması, Hükümleri ve İşin Düzenlenmesi Açısından Yargıtay'ın 2016 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Tebliğ, s.7).

Aynı şekilde kişinin Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) 4/1(a)'lı olarak bildiriminin yapılmış olması, aradaki ilişkinin iş sözleşmesi olarak nitelendirilmesi için yeterli değildir. Aradaki ilişkinin iş sözleşmesine dayanmamasına rağmen yapılan SGK bildiriminin gerçeğe aykırı olduğunun tespiti hâlinde SGK tarafından iptal edilmesi mümkündür.

4857 sayılı Kanun'un 4/1-(ı) hükmü uyarınca, "507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanununun 2. maddesinin tarifine uygun üç kişinin çalıştığı işyerlerinde bu kanun hükümleri uygulanmaz".

5362 sayılı Kanun'un 3. maddesinde belirtilen esnaf ve sanatkâr faaliyeti kapsamında kalan işyerinde 4857 sayılı Kanun'un 4/1-(ı) hükmü uyarınca, üç kişinin çalışması hâlinde bu işyeri 4857 sayılı Kanun kapsamının dışında kalmaktadır. Maddede, üç işçi yerine "üç kişi" den söz edilmiştir. Bu ifade, işyerinde bedeni gücünü ortaya koyan meslek ve sanat erbabını da kapsamaktadır. İşinde bedeni gücü ile çalışmakta olan esnaf dâhil olmak üzere toplam çalışan sayısının üçü aşması durumunda işyeri, 4857 sayılı Kanun'a tâbi olacaktır.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; müvekkilin davalıya ait Osmangazi/Işıkkent/EV-KA 4 hattında çalışan 35 M 8742 plakalı minibüste 01.07.2003 tarihinde başlayan çalışmasının 03.07.2019 tarihinde davalının tek taraflı ve haksız feshine kadar aralıksız olarak devam ettiğini, daha önce emekli olmuşsa da çalışmalarına hiç ara vermediğini, kendisine kıdem tazminatı ve diğer işçilik alacaklarının da ödenmediğini, davalı işyerinde dönüşümlü olarak bir gün 06.00-23.00 saatleri arasında çalışma ertesi gün dinlenme şeklindeki çalışma yılın tamamında yapıldığından çalışmasına denk gelen tüm tatil, bayram vs. günlerinde de çalıştığını yıllık izinlerin kullanılmadığını, çalışmalarının emekli olduktan sonra da Kuruma bildirilmediğini, davalı işyerinde yüzde usulü çalışan müvekkilinin eline asgari ücret seviyesinde bir ücretin geçtiğini, tavuk çiftliği, ticari taksi işletmeciliği gibi işlerle de ilgilenen davalının, dolmuşta bizzat çalışmasının olmadığını, müvekkili işe başlarken boş belgeye imza alan davalının bunu kendince doldurup müvekkili aleyhine kullanacağını düşünerek alacaklarını ödemediğini ileri sürerek kıdem ve ihbar tazminatları ile yıllık ücretli izin, fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücreti ile asgari geçim indirimini alacaklarının davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili cevap dilekçesinde; belirsiz alacak davası açılmayacağını, davacının iddialarının tümünün haksız ve hukuka aykırı olduğunu, davacının, davalıya ait olan 35 M 8742 plakalı ticari minibüsü 31.12.2013 tarihli ticari minibüs kira sözleşmesi ile kiralayıp 5 yıl kira sözleşmesiyle çalıştırdığını, davacı ile davalı arasında iş sözleşmesi kapsamında çalışma, ve işçi-işveren ilişkisi bulunmadığını, kira sözleşmesi bittikten sonra da 13.02.2019 tarihinde işe başlamak üzere sosyal güvenlik destek primi ödenmek suretiyle ayda 5 gün olacak şekilde, toplam 5 ayda 25 gün çalışmasının olduğunu savunarak davanın usulden ve esastan reddini istemiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

1.İlk Derece Mahkemesinin 09.07.2021 tarihli kararı ile; davacının kullandığı 35 M 8742 plakalı araç için 27.07.2004-07.04.2019 tarihleri arasında davacı adına düzenlenen trafik para cezalarının bulunduğu, davacının davalı işyerinde taksi şoförü olarak tanık beyanları ile desteklenen çalışmasının 01.07.2003-03.07.2019 tarihleri arasında 2.248 gün olduğu, davacının davalı işyerinde belirsiz süreli iş sözleşmesine göre minibüs şoförü olarak çalıştığı, davalı tarafından haksız olarak iş sözleşmesinin sona erdirildiği, haklı nedenle feshin davalı tarafından ispat

edilemediği gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, hükmün davalı tarafça istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesinin 03.05.2023 tarihli kararı ile; davacı ile davalı arasındaki hukuki ilişkinin niteliği, davacının davalı yanında geçen hizmet süresi konularında taraflar arasında ihtilaf bulunduğu, Mahkemece davacının iddiasına itibarla davalı yanında geçen hizmet süresinin 2.248 gün kabul edildiği, ne var ki iddiaya neden itibar edildiğinin karar gerekçesinde açıklanmadığı, alınan bilirkişi raporunun da hükme esas alınır nitelikte bulunmadığı, Mahkemece taraflar arasında imzalanmış bulunan "Ticari Minübüs Kira Sözleşmesi"nin de irdelenmediği ve bir değerlendirmeye tabii tutulmadığı, eksik inceleme ile verilen kararın hatalı olduğu gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesi kararının ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir.

2. Bölge Adliye Mahkemesinin kaldırma kararı üzerine yeniden yargılama yapan İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; 31.12.2013 tarihinde taraflar arasında düzenlenen kira sözleşmesi ve tüm tanık beyanları birlikte değerlendirildiğinde taraflar arasında iş sözleşmesinin asli unsuru olan bir ücret belirlenmediği gibi toplam hasılatın %20'sinin davacıya ait olduğu, mazot giderleri düşüldükten sonra kalanının davalıya verildiği, ayrıca sözleşmede davalının aracın çalıştırılmasından herhangi bir hasarından, rutin giderlerinden, sigorta vs. işlemlerinden hiçbir sorumluluğunun bulunmadığı, tüm bu giderlerden davacı kiracının sorumlu olduğunun belirlendiği anlaşılmakla taraflar arasındaki hukuki ilişkinin

kira sözleşmesi ve menkul kirası olduğu anlaşıldığından her ne kadar yazılı olarak düzenlenen kira sözleşmesi 31.12.2013-31.12.2018 arası dönem için düzenlenmiş ise de aynı usulde çalışılmaya devam edildiğinin her iki taraf tanık beyanları ile sabit olduğu anlaşılmakla taraflar arasında kira sözleşmesi akdedildiği açık olduğundan uyuşmazlığın çözümünde Mahkemelerinin görevli olmadığı ve dava konusunun sulh hukuk mahkemelerinin görev alanına girdiği gerekçesiyle davanın dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddine karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı vekili tarafından istinaf başvurusunda bulunulması üzerine Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; dosya kapsamı, dosyadaki yazı, bilgi ve belgeler, Dairelerince 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 353/1-(a)6 hükmü gereğince verilen karar sonrası Mahkemece yapılan yargılama, taraflar arasında akdedilen Ticari Minibüs Kira Sözleşmesi, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 2022/3000 Esas, 2022/4074 Karar sayılı konuya ilişkin kararı, kanuni gerektirici sebepler, dosyadaki delil durumu ile İlk Derece Mahkemesinin vakıa ve hukuki değerlendirmesinin yerinde olduğu gerekçesiyle davacının istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Sebepleri

Davacı vekili temyiz dilekçesinde;

1. Taraflar arasındaki ilişkinin işçi-işveren ilişkisi olduğunu, İzmir'de faaliyet gösteren yüzlerce minibüsün tamamının ondalık usulüne tabir edilen çalışma şekliyle çalıştıklarını, kira ilişkisinin bulunmadığını,

2. Kira sözleşmesinin davacının alacaklarına zarar vermek adına sümmettedarik olarak yapıldığını,

3. Taraflar arasında işçi işveren ilişkisi olduğundan iş mahkemesinin görevli olduğunu ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, alacak istemli eldeki davada, minibüs şoförü olan davacı ile araç maliki davalı arasında iş sözleşmesi bulunup bulunmadığı, iş sözleşmesi bulunduğu sonucuna varıldığı takdirde ise davalı gerçek kişinin gerek 507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu (507 sayılı Kanun) gerekse bu Kanun'u yürürlükten kaldıran 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu (5362 sayılı Kanun) uyarınca esnaf olup olmadığının araştırılması gerekip gerekmediği, buradan varılacak sonuca göre uyuşmazlığın çözümünde 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (6098 sayılı Kanun) mu yoksa 4857 sayılı İş Kanunu'nun (4857 sayılı Kanun) mu uygulanacağı noktalarında toplanmaktadır.

4857 sayılı Kanun'un 8/1 hükmünde iş sözleşmesinin tanımı yapılmıştır. Buna göre, "İş sözleşmesi, bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi, diğer tarafın (işveren) da ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmedir." Ayrıca aynı Kanun'un 2/1 hükmünde "Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi, işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren, işçi ile işveren arasında kurulan ilişkiye iş ilişkisi denir." hükmüne yer verilmiştir. 6098 sayılı Kanun'un 393. maddesinde ise "Hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle işgörmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir." şeklinde hizmet sözleşmesinin tanımı yapılmıştır. Bu tanımlardan yola çıkıldığında iş sözleşmesinin, "iş görme", "ücret" ve "bağımlılık" unsurlarından oluştuğu açıktır.

Kira sözleşmesi bir malın kullanımının devredildiği sözleşme türü olup 6098 sayılı Kanun'un 229. maddesinde "Kira sözleşmesi, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşmedir." şeklinde tanımlanmıştır.

6098 sayılı Kanun'un 357. maddesi şöyledir:

"Ürün kirası kiraya verenin, kiracıya, ürün veren bir şeyin veya hakkın kullanılmasını ve ürünlerin devşirilmesini bedel karşılığında bırakmayı üstlendiği sözleşmedir.

Ürüne katılmalı kira, kira bedelinin devşirilecek ürünün belli bir oranı olarak kararlaştırıldığı ürün kirasıdır. Bu oran sözleşmeyle kararlaştırılmamışsa, yerel âdete

göre belirlenir."

6098 sayılı Kanun'un 358. maddesinde ise "Bu ayırimda ürün kirasına ilişkin özel hüküm bulunmadıkça, kira sözleşmesine ilişkin genel hükümler uygulanır." düzenlemesi yer almaktadır. 6098 sayılı Kanun'un 360. maddesinde kiraya verenin, birlikte kiralınmış taşınır şeyler varsa bunlar da içinde olmak üzere kiralananı sözleşmenin amacına uygun biçimde kullanılmaya ve işletilmeye elverişli bir durumda kiracıya teslim etmek ve sözleşme süresince bu durumda bulundurmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Kiraya veren, kiralanan şeyi, kiracının kiralananı yararlanmasını ve semerelerini toplamasını sağlayacak ya da işletilmesini mümkün kılacak şekilde teslim etmek ve sözleşme süresi boyunca da bu durumda bulundurmakla yükümlüdür. Bu kapsamda kiralananın işletilmesi için gerekli tüm malzemeleri, imtiyazları, ruhsatları teslim etmesi şarttır. Hemen belirtmek gerekir ki, ticari bir aracın kullanımının plakası ile birlikte başkasına devredildiği ve aracın bu kişi tarafından kullanıldığı uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir durumdur.

Bu tür bir ilişkide ruhsat sahibi ile aracı kullanan arasındaki ilişkinin bir ürün (hasılat) kirası mı yoksa, iş ilişkisi mi olduğunun tespiti, hangi hükümlerin uygulanacağını belirlemenin noktasında önem arz etmektedir. Zira taraflar arasındaki ilişki iş ilişkisi ise iş kanunlarının veya bazı hâllerde 6098 sayılı Kanun'un hizmet sözleşmesine ilişkin hükümlerinin; kira ilişkisi ile 6098 sayılı Kanun'un kira sözleşmesine ilişkin düzenlemelerinin uygulanması gerekecektir.

Taraflar arasında iş sözleşmesi bulunup bulunmadığının tespitinde görünürdeki işlemler değil, fiilî durum önemli olup fiilî (gerçek) durum tespit edilerek sonuca gidilmesi gerekir. Taraflar arasında ürün (hasılat) kirasının varlığı bakımından, kira sözleşmesinin sözlü hatta zımni olarak yapılmasının dahi mümkün olması karşısında mutlaka yazılı kira sözleşmesi yapılması da şart değildir. Aksine yazılı bir kira sözleşmesi sunulmuş olsa bile, taraflar arasında iş görme, ücret ve bağımlılık unsurlarını içeren bir iş sözleşmesinin varlığının tespiti hâlinde gerçek fiilî durumun iş sözleşmesi olduğunun kabulü gerekecektir.

Kira sözleşmesi yapılmış olsa da işletme ruhsatı devredilmediği sürece, trafik cezalarının ve hasarın davalı adına işlenmesi doğaldır. Taraflar arasında hasılat kirasına yönelik bir anlaşma olsa dahi, gerçek fiilî durum hasılat kirasıyken, araç sahibinin işletme ruhsatını devretmemesi uygulamada mümkündür. Sırf işletme ruhsatının devredilmemiş olması, o ilişkiyi hasılat kirası olmaktan çıkarmayacağı gibi bu ve benzeri durumlarda trafik cezalarının kimin adına kesildiği de taraflar arasındaki ilişkinin hukuki niteliğini etkileyebilecek esaslı unsurlardan değildir. Bu tür özellikler, ancak yardımcı ve destekleyici ölçüt olarak kullanılabilir (Gaye Baycık, "İş İlişkisinin Kurulması, Hükümleri ve İşin Düzenlenmesi Açısından Yargıtay'ın 2016 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Tebliğ, s.7).

Aynı şekilde kişinin Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) 4/1(a)'lı olarak bildiriminin yapılmış olması, aradaki ilişkinin iş sözleşmesi olarak nitelendirilmesi için yeterli değildir. Aradaki ilişkinin iş sözleşmesine dayanmamasına rağmen

yapılan SGK bildiriminin gerçeğe aykırı olduğunun tespiti hâlinde SGK tarafından iptal edilmesi mümkündür.

4857 sayılı Kanun'un 4/1-(ı) hükmü uyarınca, "507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanununun 2. maddesinin tarifine uygun üç kişinin çalıştığı işyerlerinde bu kanun hükümleri uygulanmaz".

507 sayılı Kanun'un 2. maddesinde "İster gezici olsun ister bir dükkan veya bir sokağın belli yerinde sabit bulunsunlar ticarî sermayesi ile birlikte vücut çalışmalarına dayanan ve geliri o yer ve gelenek ve teamülüne nazaran tacir niteliğini kazanmasını icap ettirmeyecek miktarda sınırlı olan ve bu bakımdan ticaret sicili ve dolayısıyla ticaret ve sanayi odasına kayıtları gerekmeyen, aynı niteliğe (sermaye unsuru olsun olmasın) sahip olmakla beraber, ayrıca çalıştığı sanat, meslek ve hizmet kolunda bilgi, görgü ve ihtisasını değerlendiren hizmet, meslek ve küçük sanat sahipleriyle bunların yanında çalışanlar ve geçimini sınırlı olarak kamyonculuk, otomobilcilik ve şoförlükle temin eden kimselerin 1. maddede belirtilen amaçlarla kuracakları dernekler bu kanun hükümlerine tabidir." denilmektedir.

507 sayılı Kanun, 21.06.2005 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5362 Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanun'un 76. maddesi ile yürürlükten kaldırılmış ve maddenin 2. cümlesi ile diğer kanunların 507 sayılı Kanun'a yaptıkları atıfların 5362 sayılı Kanun'a yapılmış sayılacağı da açıklanmıştır. Bu durumda 4857 sayılı Kanun'un 4. maddesinde 507 sayılı Kanun'a yapılan atıf, 5362 sayılı Kanun'a yapılmış sayılmalıdır. Bahsi geçen yeni yasal düzenlemede esnaf ve sanatkar tanımı değiştirilmiştir. Yeni Kanun'un 3. maddesine göre esnaf ve sanatkar "İster gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, Esnaf ve Sanatkar ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkar meslek kollarına dâhil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı esasına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi kimseler..." şeklinde tanımlanmıştır. 507 sayılı Kanun'da yazılı olan "geçimini sınırlı olarak kamyonculuk, otomobilcilik ve şoförlükle temin eden kimselerin" sözcüklerine yeni Kanun'da yer verilmemiştir. Yeni Kanun'un düzenlemesi karşısında artık 21.06.2005 tarihinden sonra 4857 sayılı Kanun'un kapsamını belirlerken, "geçimini münhasıran bu işten sağlama" ölçütü dikkate alınmamalıdır.

5362 sayılı Kanun'daki düzenleme ile esnaf ve tacir ayrımında başka kriterlere yer verilmiş olup kamyonculuk, otomobilcilik ve şoförlük yapanların da ekonomik sermayesi, kazancının tacir sanayici niteliğini aşmaması ve vergilendirme gibi ölçütler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekecektir. 507 sayılı Kanun döneminde esnaf sayılan kamyoncu, taksici, dolmuşçu gibi kişilerin de bu yeni kriterler çerçevesinde esnaf sayılmama ihtimali ortaya çıkmaktadır. Ekonomik faaliyetini daha çok bedeni çalışmasına dayandıran düşük gelirli taksi ve minibüs

işletmesi sahiplerinin esnaf olarak değerlendirilmesinin daha doğru olacağını belirtmek gerekir.

5362 sayılı Kanun'un 3. maddesinde belirtilen esnaf ve sanatkâr faaliyeti kapsamında kalan işyerinde 4857 sayılı Kanun'un 4/1-(ı) hükmü uyarınca, üç kişinin çalışması hâlinde bu işyeri 4857 sayılı Kanun kapsamının dışında kalmaktadır. Maddede, üç işçi yerine "üç kişi" den söz edilmiştir. Bu ifade, işyerinde bedeni gücünü ortaya koyan meslek ve sanat erbabını da kapsamaktadır. İşinde bedeni gücü ile çalışmakta olan esnaf dâhil olmak üzere toplam çalışan sayısının üçü aşması durumunda işyeri, 4857 sayılı Kanun'a tâbi olacaktır.

Somut olayda Mahkemece, taraflar arasında düzenlenen kira sözleşmesi ve tüm tanık beyanları birlikte değerlendirildiğinde taraflar arasında iş sözleşmesinin asli unsuru olan bir ücret belirlenmediği gibi toplam hasılatın %20'sinin davacıya ait olduğu, mazot giderleri düşüldükten sonra kalanının davalıya verildiği, ayrıca sözleşmede davalının aracın çalıştırılmasından, herhangi bir hasarından, rutin giderlerinden, sigorta vs. işlemlerinden hiçbir sorumluluğunun bulunmadığı, tüm bu giderlerden davacı kiracının sorumlu olduğunun belirlendiği ve tanık beyanlarına göre çalışmanın tüm dönemde aynı şekilde olduğu ve taraflar arasındaki ilişkinin hasılat kirası olduğu ve bu durumda görevli mahkemenin sulh hukuk mahkemeleri olduğu gerekçesiyle davanın usulden reddine karar verilmiştir. Davacı taraf, taraflar arasında işçi işveren ilişkisi bulunduğunu iddia etmiş; davalı taraf, davacı ile aralarında iş sözleşmesi bulunmadığını, aksine hasılat kirası ilişkisi bulunduğunu savunmuş olup İlk Derece Mahkemesinin 09.07.2021 tarihli ilk kararında işçi işveren ilişkisinin kabulüne karar verilmiştir.

Somut dosyada taraflar arasındaki ilişkinin iş ilişkisi olup olmadığı belirlenmeden sonuca gidilmesi yerinde değildir. Yargılama sırasında dinlenen tanıklar araç sahibinin minibüste hiç çalışmadığını, sadece davacı ile B.F. isimli işçinin dönüşümlü çalıştığını, ayrıca davacının günlük kazancın içinden kendi yevmiyesini aldıktan sonra kalan kısmını davalıya verdiğini ifade etmişlerdir. Dosya kapsamındaki SGK kayıtları incelendiğinde, davacının özellikle kira sözleşmesi olduğu iddia edilen dönemde 03.05.2013-27.03.2014, 02.04.2014- 30.12.2015 tarihleri ve 30.06.2019- 13.12.2019 tarihleri arasında davalı (müteveffa) Mustafa Dere'ye ait işletmede sigorta kaydının olduğu görülmektedir. Davacı tanığı B.F. davacının karşılığı işçinin kendisi olduğunu, sigortasının davalı işverence yapıldığını, kendisinin de aynı şekilde %20 usulü ile işçi olarak çalıştığını, her çarşamba hasılattan mazot ve yemek parası çıktıktan ve yüzde %20 ücreti aldıktan sonra kazanılan parayı davalıya teslim ettiğini, aracın bakım masrafı olursa aracı yaptırdıklarını, patron Mustafa Dere'nin servise gidip tamir ücretini ödediğini, cezaları davalıya söylemediklerini, kendi ücretlerinden ödediklerini ifade etmiştir. C.G. isimli davalı tanığı da kendisinin, babasının taksisinde şoför olarak çalıştığını, işçilerin aynı şekilde %20 usulüyle çalıştığını ifade etmiştir. Dosya içeriğinde yer alan kira sözleşmesine ilişkin olarak davacı beyanında; imzanın kendisine ait

olduğunu ancak işe girişinde boş kâğıda imza atıldığı ifade etmiştir. Davacı adına vergi kaydının bulunmadığı bildirilmiş, davalı adına vergi kaydı bulunduğu ve işyeri sicil dosyası bulunduğu dair cevabi yazı ile 35 M 8742 plakalı araç adına düzenlenen trafik para cezaları sunulmuştur. Ayrıca sunulan kira sözleşmesinde aylık ve yıllık kira bedelinin, hasılatın %20'si olduğu belirtilmiş ise de tam tersine dosyada %20'lik kısmın işçiye ait olup bakiye kısmın işverene ait olduğu tanıklarca ifade edilerek bir kısım hesap föyleri sunulmuştur.

Dosya kapsamı bir bütün olarak değerlendirildiğinde; hasılatın belirli bir yüzdesinin bölüşülmesi nedeniyle ekonomik riskin her iki tarafa da ait olduğu; ayrıca SGK kayıtlarına göre davacının işçi olarak gösterildiği dikkate alındığında, taraflar arasında iş sözleşmesi ilişkisi bulunduğu kabulü gerekir. Bu durumda, görevli mahkemenin iş mahkemeleri olduğu açıktır.

Taraflar arasında iş sözleşmesi ilişkisinin varlığı sabit olduğuna göre somut uyuşmazlıkta, iş ilişkisinin 4857 sayılı Kanun'un 4. maddesinde belirtilen istisnalardan olup olmadığı; başka bir anlatımla 818 sayılı Borçlar Kanunu ve 6098 sayılı Kanun kapsamına girip girmediğinin belirlenmesi gerekir. Bunun için öncelikle davalının esnaf odası kaydı ve vergi kayıtları getirtilip dosyaya eklenmelidir. Davalıya ait minibüste kaç şoför çalıştığı, fiilen çalışan başka şoförler olup olmadığı, davalının bizzat çalışıp çalışmadığı vergi kayıtlarına göre esnaf-tacir ayırımına ilişkin parasal sınırlar gözetilerek işyerinin ticari işletme veya esnaf işletmesi niteliğinde olup olmadığı açıklığa kavuşturulmalıdır. Esnaf işletmesi olduğunun tespiti hâlinde uyuşmazlığa Borçlar Kanunu hükümleri uygulanmalı, ticari işletme olduğunun tespiti hâlinde ise 4857 sayılı Kanun uygulanarak karar verilmelidir.

Bu yönler gözetilmeksizin eksik inceleme ve araştırma ile davanın görevsizlik nedeniyle usulden reddi isabetsiz olmuştur.

VI. KARAR

Açıklanan sebeple;

1. Temyiz olunan, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının ORTADAN KALDIRILMASINA,

2. İlk Derece Mahkemesi kararının BOZULMASINA,

Peşin alınan temyiz karar harcının istek hâlinde ilgiliye iadesine,

Dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

08.10.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.